

Kardulla Mikalda Johannessen

”Den egentlege krigen skjedde i nord”

1907-1948

Innholdsliste

1. Innleiing	3
2. Hovuddel	
Før krigen	
2.1 Livet før krigen	4
2.2 Kardulla med mann og born 1935-1940	5
Då krigen kom til nord	
2.3 Dramaet på Arnøy	6
Livet i Årviksand under krigen	
2.4 Hardt arbeid og sorger, born 1941-1943	8
2.5 Slik livnærte dei seg	9
2.6 Evakuering og nedbrenning	10
2.7 Evakueringa av Kardulla og familien	11
Etterkrigstida	

2.8 Kardulla og familien vendte heim	12
2.9 Kardulla blir sjuk	14
Konklusjon	15

Innleiing

1.

I denne fordjupningsoppgåva skal eg fortelle om tippoldemora mi Kardulla Mikalda Johannessen frå Nord-Rekvik, som du finn på øya Arnøya, ei av heile ni øyer i Skjervøy kommune i Troms. Ho budde heile sitt liv på denne øya, med unntak av eitt år, då ho og familien blei evakuert til Vannøya i 1944. All informasjon om tippoldemora mi har eg primært fått munnleg frå dottera hennar, Ada Kristianna Andersen som er mi oldemor, Aud Kristiansen som vaks opp tett saman med dei og Arvin Andreassen, søskenbarnet til oldemora mi.

Det var vanskelig å finne noko skriftlege kjelder eller liknande som kunne bli linka mot henne. Dette er grunna den store nedbrenninga av Nord-Troms og Finnmark, då alt blei røyvd frå dei. Ho døydde kort tid etter krigen og rakk ikkje å etterlate seg noko meir. Dette er ein viktig del av historia eg skal fortelje, og er ein av grunnane til at den er så spennande, og provoserande.

Det eg har vald å fokusere på er den tida av livet hennar som eg vil tru har vore den vanskelegaste tida; krigstida. Ut i frå problemstillinga *"Fattig, kvinne og mor under den største tragedia i Noreg etter Svartedauden. Kva følgjer hadde det?"*

Eg skal skrive kronologisk om livet hennar, frå ho vart fødd til ho døydde, og eg skal knyte det i hop med tvangsevakueringa og nedbrenninga som skjedde i 1944 etter Hitlers befaling. Det er

Oda Therese Opsal
3ST2

mest hensiktsmessig å skrive det slik for å halde ei enkel oversikt over livet hennar i tråd med samfunnet og historia.

Grunnen til at eg valde på skrive om Kardulla er på grunn av mi sterke tilknytning til mi nord-norske slekt, og lysten til å vite meir om dei og den delen av landet dei er frå. Denne delen av historia til Noreg under 2.verdskrig finn ein ikkje mykje av i historieboka, og det er ikkje alle som veit så mykje om den tragiske hendinga. Tvangsevakueringa og nedbrenninga har fått mange kallenamn, blant anna ”fortiet fortid”. Ein annan grunn for at eg valde å skrive om Kardulla, er fordi eg har lyst til å få vite enda grundigare korleis livet for kvinner på bygda var, spesielt under ekstra harde kår i 2.verdskrig. Eg skal kaste lys over ei sterk kvinne med eit enormt mot og arbeidsvilje, ei eg ikkje vil tru hadde ein einaste lat dag i løpet av hennar 41 år korte liv.

Hovuddel

Før Krigen

2.1 Livet før krigen

Kardulla Mikalda Andreasdatter vart fødd 2.oktober i 1907 like etter unionsoppløysinga i 1905. Ho vart fødd i Nord-Rekvik på Arnøya, og var dotter av Kristianna Amalie Christiansen og Andreas Johan Andreassen. Nord-Rekvik var eit isolert, lite bygdesamfunn utan nokon vegforbindelsar, og all transport til og frå måtte foregå med båt. Ho hadde tre brør og fire systrer. I Nord-Rekvik levde dei av jordbruk og fiske, og sjølv hadde dei to kyr og nokre sau. Dei haldt seg sjølv med mjølk, smør, fløte, ost og kjøtt, samtidig som dei dyrka potet og bær. Far hennar, Andreas Johan, var husmann fiskar, og fisken var lett tilgjengeleg i havgapet. Mora Kristianne Amalie hadde husgjærning, og hadde ansvaret for arbeidet i heimen. Dei karra og spinna ull sjølve, så dei strikka kleda sine sjølve. Det var riktig nok ikkje overflod med mat, drikke og kle , men det var nok til å kunne leve eit godt liv.¹

På den tida var der framleis skule i Nordre Rekvik der ho og syskena gjekk. På 1900-talet var skulesystemet veldig forskjellig i frå kva det er i dag. Det var ikkje lenger noko som var gutteskule eller jenteskule, no skulle dei blandast, men dei blei framleis skilde frå kvarandre i forskjellige klasser. Jentene skulle lære seg grunnleggjande husarbeid, altså heimkunnskap og handarbeid. Dette er fordi ein meinte at det var kvinners arbeid å sy og lage mat.² Fleirtalet av lærarane var tilflytta frå sør, i og med lærarutdanning ikkje var særleg vanleg i Nord då, ein måtte i så fall reise langt. Einaste utdanninga hennar var barneskule, fordi familien var ikkje rike og dei hadde ikkje råd til å myste arbeidskraft i heimen og i fjøset. Dette var svært vanleg for kvinner på denne tida.

¹ Munnleg kjelde, Ada Kristianna Andersen

² https://nysgjerrigper.no/Artikler/2014/juni/et_historisk_blikk_paa_skolen

2.2 Kardulla med mann og barn 1935-1940

Det er ikkje mykje vi veit om Kardulla sitt yngre liv, før mann og barn. Det vi veit er at ho budde på Nord-Rekvik fram til ho var 27-28 år gammal, då budde ho heime for å hjelpe til i heimen. Det var ikkje ei enkel tid, og alt arbeid som i dag blir gjort av robotar og maskinar blei gjort for hand. Ein mjølka kyrne sjølv, skilde fløta sjølv med melkeseparator og dei laga sin eigen ost. Der fanst ikkje noko butikk på Nord-Rekvik, og ein måtte då reise til Årviksand med båt for å kjøpe det ein ikkje kunne forsørgje seg med sjølv. Det var mest truleg på handletur til Årvik ho møtte Kristian Johannessen som ho forelska seg i, og seinare gifta seg med.

Der fanst ikkje noko kyrkje på Arnøya dei kunne gifte seg i, så ein tok båten over til Skjervøy og gifta seg på kommunesenteret. Det var det ein gjorde både for dåp, konfirmasjon og gravferd på den tid før Arnøy Kyrkje kom i 1978.

I 1934 gifta dei seg, datoen er usikkert, og same år flytta ho til Årviksand for å etablere sin eigen familie med Kristian. Kristian Johannessen vart fødd 22. april i 1901, og var fiskar slik som menn vanlegvis var i Nord-Troms på den tida. Dei fekk kjøpe seg ei tomt i i Årvik, som var litt avsides og lengre vekk frå resten av folket i bygda. Året etterpå kom Ada Kristianna, mi oldemor, som blei oppkalla etter Kardulla si mor Kristianna Amalie. Under byggeprosessen budde dei hos blant anna fosterfamilien til Kristian til deira eige hus vart ferdigstilt.

I 1940 fekk dei flytta inn i sitt nye hus med sine to døtrer. Ada som kom like etter dei gifta seg og Hilda som blei fødd i 1938. Året dei flytta inn kom Helene til verda.

Dei hadde ikkje vore noko strøm i verken Nord-Rekvik eller Årviksand, så for å fyre fyrte dei med både ved og torv som dei hadde skjært og tørka sjølv, men i 1941 kom der eit likestraumanlegg på 12KW som skulle gje straum til i overkant 200 innbyggjarar i Årviksand. Det var ikkje mykje straum kvart enkelt hus fekk bruke, og det einaste dei brukte strøm til var lyspærer og radio. Strømanlegget blei ofte overbelasta, noko som førte til at straumen til tider blei borte.³

³ Fant følgende historie i et historisk arkiv tilhørende Nord-Troms kraftverk AS (nå Ymber AS) straum i

Då krigen kom til nord

2.3 Dramaet på Arnøy

Noreg har lenge vore kjent som *Fattig-Noreg* på 1900-talet, og den store arbeidsledigheita som hadde vore lenge i Finnmark og Nord-Troms gav mange ein følelse av at dei ikkje hadde mykje å takke heimlandet sitt for. Noreg som først meldte seg nøytralt då krigen braut ut i 1939 kom under tysk okkupasjon etter dei angreip for første gong 9. April 1940. Tyskarane hadde allereie kome seg til Svolvær og Narvik denne dagen. Mange, flest frå Finnmark, rømte over til Sovjet for å melde seg til russisk partisaneneste. Det var forskjellige grunnar til at dei reiste, men til felles hadde dei at dei var av dei fattigaste og trudde på eit betre liv under sovjetisk styre.⁴

Det var ikkje mykje dei på Årviksand hadde å gjere med tyskarane sidan det blei inngått ein kapitasjonsavtale i Trondheim som skulle spare Nord-Troms og Finnmark for krigsøydeleggjelsar i 1940. Tre år seinare fekk bygda kjenne på den første av to tragediar som følge av krigen med tyskarane. Alf Emil Jørgensen frå Årviksand, saman med to partisanarar, Ingvald Mikkelsen og Ingolf Aspås kom inn i den illegale etterretningsteneste i mars 1943. I ei hole i dalen over Rotvåg som er kalla *Skapet* skjulte partisanarane seg for tyske styrker. Hola befant seg 2-3 timar i gåavstand frå Årviksand. Der dreiv dei med radiosendar og mottakar, og hold utkikk etter tyske skip. Dei sendte meldingar til norske, russiske, engelske og amerikanske sjøstridskrefter og bidrog til over 200 senkingar av tyske skip og båtar.

Den 23. oktober 1943 vart åtte nordmenn henretta av nazistene i Krokaldalen. Dei var alle tatt til fange som følgje av det som i dag går under navnet "Arnøy-tragedien". Nokon hadde tysta om ein radiosender - en observasjonspost i fjellsida i Rotvåg. Denne sendte meldingar om skipstrafikken nordover til allierte styrker. I en skjebnesvanger oppsporing av hula der posten befant seg vart

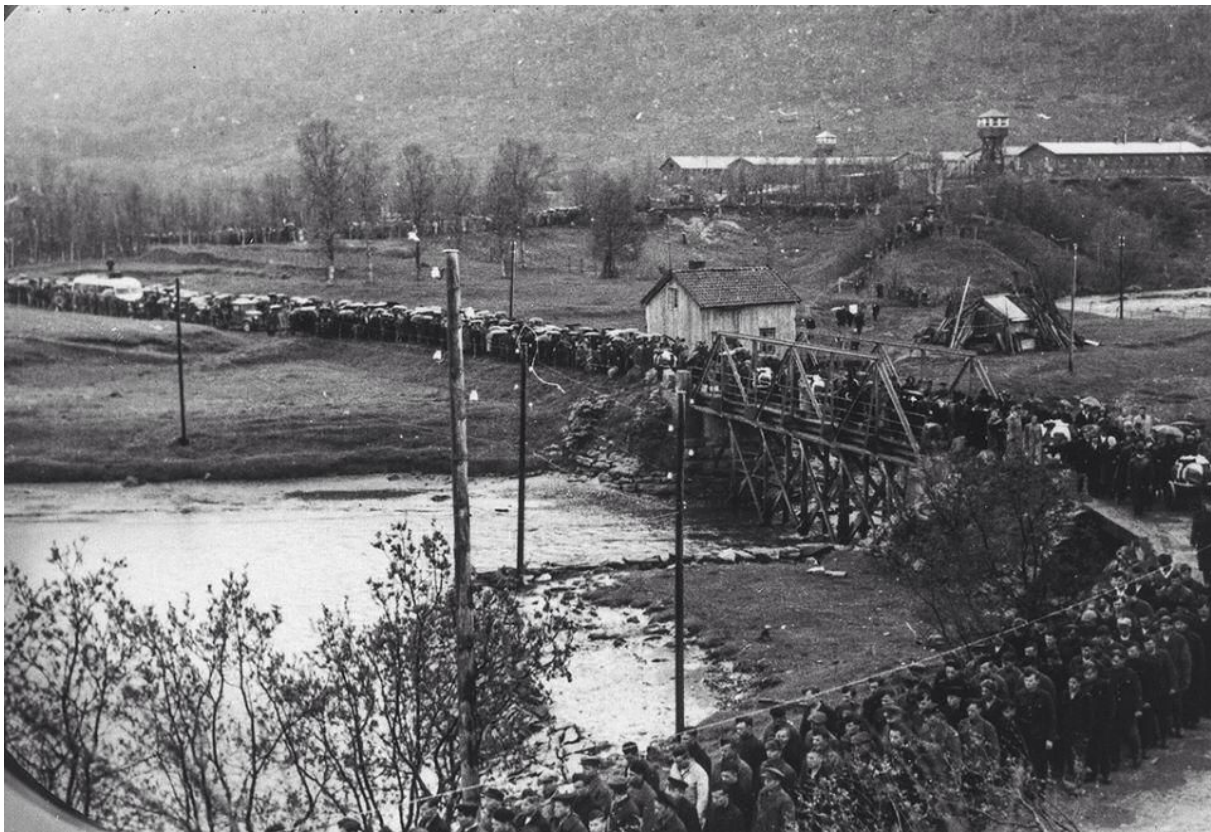
Årviksand.

⁴ Dramaet på Arnøy, Kjell Fjærtøft

fleire skutt. I den seinare opprullinga av involverte blei mange arrestert og sendt til fangeleiren på Krøkebørsletta som låg der Tromstun skule i dag ligg. Av disse blei åtte dømt til døden og enda fleire dømt til lange fengselsstraffer.

I grålysningen morgenen 23. oktober 1943 blei dei dødsdømte frakta til Krokdalen, skutt og gravlagt i myra ved Gjerdelva. Etter krigen ble gravene gravet opp og dei døde frakta til Tromsdalen og gravlagt der (på toppen av haugen på den gamle kyrkjegarden). Av de henrettede var sju fra Arnøya og éin frå Tromsdalen.

Dette bilete viser gravferda, som passerar Tromsdalelva, til dei som vart henretta i tragedien. I toget går blant anna alle fangane som var igjen i byen, også russerfangane. I bakgrunnen ligg fangeleiren Krøkebørsletta med dei to vaktårna. I brakka lengst til høgre var det snekkerverkstad, vaskerom og kjøkken, denne brakka blei kalla *arbeidsbrakk*.⁵

⁵ <https://www.flickr.com/photos/perspektivtmuseum/24109997379>

Livet i Årviksand under krigen

2.4 Hardt arbeid og sorger, born 1941-1943

Tyskarane var over alt i Noreg, men det var som sagt lite folket i Årviksand merka av tyskarane på øya. Det blei rasjonering på mat, og det som ein før kunne kjøpe på butikken var ikkje lenger like enkelt å få tak i. Dei i Årviksand og elles på øya var heldigvis for det meste sjølvbergande, så for dei var det ikkje så gale. Det var værst for dei som budde i byane, og dei merka matmangelen straks. Pengane byrja også å forsvinne, og det lille som var av pengar blei stempla av tyskarane. Pengane var av dårleg forfatning, og 1 kr-sedlar var ein Usling, og 2 kr-sedlar var ein Quisling.⁶

Kardulla var så utruleg dyktig til diverse handarbeid. Blant anna karring og spinning av ull til garn. Ho strikka fantastiske kle med vakre mønster til familien, og hadde mykje kunnskap om sying også. Ho strikka både kjoler og kåper til døtrene sine, og dette var ho flink til å lære bort til blant anna eldste jenta Ada og ”ekstrajenta” Aud Kristiansen som til stadigheit var på besøk. Aud er eit par år eldre enn Ada, og hugsar Kardulla som snill og omsorgsfull – Aud hugsar også dei svært gode serinakakene Kardulla laga. Småkaker var vanlegare å lage enn andre kaker som kravde gjær – noko som kunne vere vanskeleg å få tak i. Slike kaker var enklare å få tak i råvarer til.

Det var Kardulla som ”styrte” i heimen, det var ho som

Ada Kristianne rundt 1 år i flotte heimestrikka kle.

⁶ <http://arnoyhamn.no/onewebmedia/nancy.pdf>

haldt på med alt som måtte gjerast i heimen mens Kristian var ute på fiske. Ho stelde med ungane, dyra dei hadde i kjellaren på huset og vasking av både kle og hus – altså alle huslege sysler. Samstundes til at ho gjor alt dette hadde ho fortsatt mykje omsorg å gje til nære vennar og dei eldre i familien.

Det var også svært vanleg at kvinnene i bygda tok med seg strikket og samlast heime hos kvarandre mens mennene ikkje var heime i lengre perioder. Det var mykje hjerterom og omsorg blant kvinnene i Årviksand, og stod saman i vanskelege tider – og delte både gleder og sorger. Samhaldet var svært viktig med tanke på det sosiale, men også på grunn av hjelpa dei kunne gje og få av kvarandre på ei isolert øy.

Etter at Kardulla og Kristian saman med dei tre første døtrene hadde budd i sitt nye hus i ca eitt år kom Else-May til verda. I åra 1942-43 kom der to gutar også, Asmund Henrik kom i 1942 og Kristoffer Kornelius kom i 1943. Livet er uforutsigbart i harde, fattige Årviksand, og 1943 blei nok eit av dei hardaste åra for Kardulla og familien.

Asmund Henrik fekk lungebetennelse og døydd då han var 10 månadar. Nokre månadar seinare får tre år gamle Helene nyrebekkenbetennelse, og døyr som følgje av dette. Samstundes som Helene ligg på likseng heime hos dei føder Kardulla sin siste son, Krisoffer Kornelius, heime hos Albertina, mor til Aud Kristiansen. Tre veker etter døyr også Kristoffer Kornelius, mest truleg krybbedød.

I løpet av 1943 mista Kardulla og Kristian tre born.

Dette året fekk Kardulla verkeleg oppleve det sterke kvinnesamhaldet i bygda, der ho fekk hjelp til både gravferder, og til å få kvardagen til å gå rundt. Der det er hjerterom – er der husrom, seier ordtakinget.

2.5 Slik livnærte dei seg

På denne tida budde dei fleste i Noreg fortsatt utanfor byane, og på bygdene var det gards – og fiskebruk som dominerte. Det var slik dei nærte seg, og fisket var særst viktig. Det var ikkje like vanleg at dei på bygdene tok høgare utdanning, så dei måtte ha dyr, dyrke grønsaker og mennene

måtte på sjøen å fiske for å livnære seg.

Det var som regel heimfiske til det daglege forbruket til familien, men det var også sesongfiske der mennene var ute på fiske i lengre periodar. Som eg skreiv tidlegare var det kvinnene som stelte med gardsarbeidet heime. Kvinnene og dei eldste borna stelte med dyra, fora og mjølka og dyrka grønsaker, Kardulla og familien hadde blant anna poteter og gulrøter.

Fisken mennene fiska var hovudsakleg for å mette seg sjølve og familiane sine, og eventuelt andre einsame som ikkje hadde så mykje å hjelpe seg med. Under sesongfiskinga derimot var det vanleg å selje fisken, for det meste torsk som ein anten foredla til tørrfisk og klippfisk. Det ein tente på dette forsørgja dei familiane med det dei ikkje kunne lage eller dyrke sjølve.⁷

2.6 Evakuering og nedbrenning

Den 28. Oktober 1944 gir Adolf Hitler følgjande ordre:

”På grunn av den nord-norske befolknings ringe beredvillighet til frivillig evakuering har der Führer samtykket i Reichskommissar Terbovens forslag og befalt at hele den norske befolkning østenfor Lyngenfjord for sin egen sikkerhetsskyld skal tvangsevakueres og alle boliger nedbrennes eller ødlegges. Øverstkommanderende for Nord-Finland er ansvarlig for at Führerbefalingen gjennomføres hensynsløst. Medlidenhet med befolkningen er ikke på sin plass.”

8

No stod den verkelege krigen i Nord for døra og 75 000 menneske blei flyktningar i sitt eige land. 50 000 menneske blei evakuert, mens ca 24 000 blei att i huler og ingenmannsland i Finnmark. Sovjetunionen og Noreg stod på same side av krigen etter det tyske angrepet på Sovjet i juni 1941. Sovjetiske tropper innleda sin offensiv mot dei tyske styrkene i nord. Kirkenes blei fullstendig øydelagt og Vardø blei hardt bomba. Kirkenes var ein svært viktig havneby for

7

<https://www.norgeshistorie.no/bygging-av-stat-og-nasjon/teknologi-og-okonomi/1405-et-bonde-og-fiskersamfunn.html>

⁸ <http://www.nb.no/nbsok/nb/e036c01828538f45e76000a61706dbf4.nbdigital?lang=no#15>
https://lokalhistoriewiki.no/index.php/Tvangsevakueringen_av_Finnmark_og_Nord-Troms

tyskerane, og blei bomba ca 300 gongar av sovjetiske fly.

Då tyskerane trekte seg tilbake i Noreg nytta dei seg for Den brente jords-taktikk for å gjere Sovjet sitt framrykk vanskelegare.

Tyskerane organiserte tvangsevakueringa med store og små båter, og nokre blei frakta med lastebil. Folket skulle til østlandet, og ”evakueringa” var brutal. Det er ikkje riktig å seie at det var evakuering, men heller ei deportering. Familiar blei jaga frå sine heimar, og tvinga til å forlate dyra sine. Nokre blei deportert til nære øyer, og andre blei deportert heilt til Oslo og andre byar. ”Carl Arp” var eitt av skipa som frakta menneska frå Porsanger til Narvik, og meir enn 20 finnmarkingar døydde under dei harde reisa. Forholda på desse skipa var forferdelege, då 1800 menneske blei ført ombord og måtte gjere frå seg i same halm som dei skulle sove i. På grunn av elendig hygieneforhold fekk dei fleste drifteri og kraftig diaré, som førte til at mange døydde. Det krydde også med lus på båtane under evakueringa og det blei organiserte store avlusingstasjonar, blant anna i Oslo på Bislett bad.

Det var ikkje mange ”søringar” som var klar over den krigen som foregjeikk i Finnmark og Nord-Troms og at det hadde kome nesten 50 000 finnmarkingar sørover. Likevel var dei evakuerte avskydd av mange og blei sett på som ei evakueringsbyrde, då dei som var klar over nedbrenninga meinte at dei som flykta var dårlige landsmenn som lot seg styre av Hitlers ordre. 30. november oppfordra Kong Olav til motstand over radio mot tyskarane, og meinte at dei ikkje skulle la seg evakuere. Han oppfordra dei som blei jaga til å gøyme seg på sikre plassar, og det var ca 20 000 til 25 000 som blei att i nord å gøymde seg i huler i fjell og på vidda. Nokre laga seg små krypinn for å dekke små jordholer av restar frå dei nedbrente husa for å overleve kulda. Mange døydde av sjukdom i desse hulene då det ikkje var noko tilgang på medisinar, og dei som overvintra i Finnmark blei kjende som ”holebuarar”.⁹

2.7 Evakueringa av Kardulla og familien

Det var i november 1944 dei fekk beskjed om å pakke kun det mest nødvendige, og dra ombord i

⁹ https://lokalhistoriewiki.no/index.php/Tvangsevakueringen_av_Finnmark_og_Nord-Troms

Oda Therese Opsal
3ST2

båten som skulle evakuere dei bort frå Årviksand. Det var eit nydelig vær denne dagen, og stille på havet noko som gjor at evakueringa blei litt enklare. Båten var heilt av menneske som blei jaga frå heimane sine, og det var lite plass til bevegelse. Kardulla og familien hennar var av dei ”heldige” som blei evakuert til Kvitnes på naboøya Vannøya som er ein båttur på ca ein time, og fekk bu hos noko familie av Kardulla.

Familiens få eigendelar blei gjømt vekk opp i ”fjellbakken”. Desse eigendelane blei skada eller heilt øydelagde av nedbrenninga, men ein flott gammal kommode står enda i det huset dei bygde opp att etter krigen som i dag blir kalla ”bestehuset”.

På Årviksand måtte dei forlate alle dyra dei hadde, som blei skutt og avliva av tyskerane. Frå Vannøya kunne dei framleis sjå Årviksand, og oldemora mi Ada fortel at ho hugsar godt at ho kunne sjå heimbygda si stå i flammer. Dette er eit vondt minne som har sette seg godt fast.

Bilete av Kardulla, Kristian og døtrene Ada, Hilda og Else-May som blei evakuert. Bilete er tatt på Slettnes i Finnmark på besøk hos onkelen til Kristian.

I slutten av april 1945 omringa russerane Berlin, og kjempa seg frå hus til hus. Hitler oppheldt seg der i førarbunkeren sin, der han tok sitt eige liv 30. April. Etter at Dönitz tok over regjeringmakta kapitulerte Tyskland på alle frontar. 7. Mai hadde Tyskland kapitulert i heile Europa, og dagen etter var krigen i Europa over. Denne dagen fekk namnet frigjeringsdagen.

Etterkrigstida

2.8 Kardulla og familien vendte heim

Allereie i juni 1945 vendte dei heim til Årviksand. Der blei dei møtt av ei bygd som var totalt rasert og brent av tyskarane. Boliger, fjøs, fiskebruk, strømanlegg, skuler og andre diverse bygg blei brent eller sprengt. Sjølv om dei ikkje hadde noko tak over hovudet skulle dei heim, og trossa forbodet som sa at dei ikkje fekk lov å reise heim til den nedbrente landsdelen. I avisa *Nordlys* blei det 15. Mai 1945 kunngjort eit forbod mot å vende heim: *"Enhver som blir påtruffet vil ubønhørlig bli sendt tilbake og kan risikere å bli stilt til ansvar for sin handlemåte."*

Forbodet oppstod frå myndigheitene på grunn av faren ved minelagte områder, og fordi dei ynskja å organisere gjenreisinga.¹⁰

Fyrste tida budde familien i eit skur laga av lemmer og andre diverse restar som låg att etter nedbrenninga. Skuret stod i Fjærbakken ned ved sjøen. Etterkvart fekk dei tilsendt enkle brakkar utstyrt med senger og det mest nødvendige ein trengde for å klare seg. I desse brakkene budde der store, og ofte fleire familiar saman der dei delte eitt rom og kjøkken. Deretter byrja dei å byggje eit nytt hus, fyrst første halvdel med soverom og gang – også den andre halvdelen med fleire soverom året etterpå, samstundes som dei bygde opp att fjøsen.

Etter det oldemora mi hugsar blei Årviksand raskt gjenreist då det kom hjelp frå heile Noreg, det kom til og med hjelp heilt frå Danmark då det var for få fagfolk og handverkarar.

¹⁰

https://no.wikipedia.org/wiki/Tvangsevakueringen_og_nedbrenningen_av_Finnmark_og_Nord-Troms#Hjemkomst_og_gjenreisning

Regjeringa kom så med ei målsetjing for den økonomiske politikken for å få Noreg opp å gå att:

1. Rask gjenreising
2. Full sysselsetjing
3. Stabile prisar
4. Jamn og rettferdig inntektsfordeling

Denne målsetjinga førte til innføring av planøkonomien i Noreg. I 1947 blei det første nasjonalbudsjettet utarbeida, og planlegginga på lengre sikt blei utarbeida til 4-årsperioder. No blei den offentlige sektoren oppbygd og fornya, noko som var ei forutsetning for at den økonomiske politikken som blei utarbeidd skulle bli gjennomført.¹¹

Det var ikkje att nokon dyr etter den grusomme nedbrenninga, tyskarane avliva alle husdyra. Som følgjer av dette blei det sendt kyr frå blant anna Sverige etter krigen.

I 1946 fekk Kardulla og Kristian si fjerde, teknisk sett si femte, dotter Helene, oppkalla etter hennar eldre avdøde søster. Utanom politikken i Noreg i etterkrigstida, var samhaldet mellom menneska på bygdene og i byane viktig. Dette var viktig for å klare å bygge opp att samfunnet og bygdene, samstundes som heimar skulle byggast opp att.

2.9 Kardulla blir sjuk

Siste dottera kom til verda i 1948, og vart kalla Kjellaug. Same haust fekk Kardulla influensa. Influensa var noko som spreidde seg i Årvik, og dei som budde der fekk beskjed om å halde seg innandørs for å ikkje verte smitta. Kardulla hadde dessverre daglegdagse oppgåver som ho måtte gjere, og trossa legens anbefaling om å halde seg inne for å vaske kleder i elva. Kort tid seinare

¹¹ http://www.nrk.no/underholdning/store_norske/4448758.html

Oda Therese Opsal 3ST2

utvikla influensaen seg til hjernehinnebetennelse på grunn av mangel på medisin som penicillin på Skjervøy sjukehus. Det var også vanskeleg å kome seg til sjukehuset på grunn av den mektige nord-norske vinteren og avstanden. Siste tida Kardulla levde var ho ikkje seg sjølv, og språket hennar var usamanhengande. Ho vart etterkvart bevisstlaus, og vart for siste gong sendt avgårde til sjukehuset, der ho døydde.

Berre 13 år gammal måtte hennar eldste dotter, Ada, slutte på skule for å ta over ansvaret for dei fire yngre søstrene sine, fjøset, huset og alt som måtte følgje med. Systera til Kardulla, Kaspara, kom då til Årviksand – blei der eitt år og tok så med seg Kjellaug som berre var ni månadar då Kardulla døydde til Nord-Rekvik. Der vart ho til ho vart sju år, så flytta ho tilbake til Årviksand til systrene og faren. Åra framover flytta tante Kaspara mellom Nord-Rekvik og Årvik, og fulgte sidan då systera hennar sin familie fram til ho døydde i 1991.

Året etter, 1949, konfirmerte oldemora mi Ada seg i ein svart kjole som ho fekk sydd av ei som heitte Sigrid Bjur. Stoffet hadde tante Hilda, som var systera til Kristian, kjøpt i Oslo og sendt til Årvik. Den svarte konfirmantkjolen symboliserte sorga etter moras død.

Konklusjon

Eg skreiv denne fordjupningsoppgåva ut i frå tippoldemora mi sin synsvinkel, og baserte meg på

problemstillinga ”*Fattig, kvinne og mor under den største tragedia i Noreg etter Svartedauden. Kva følgjer hadde det?*”

Det eg har lært og funne ut om det alt for korte livet til Kardulla er at ho har vore utruleg sterk i motvind. Ho vart fødd i ei tid der nordmenn ikkje levde i overflod av materielle goder, og inn i ei tid der ein verkeleg måtte ha bein i nasa for å overleve den tøffe kvardagen. Hardt arbeid i heim og fjøs var kvardagen, og ein var på jobb tjuefire timar, sju dagar i veka. Ho vaks opp til å vere ei sjølvstendig kvinne, slik kvinner i Nord-Noreg måtte vere då mennene var på sjøen i lengre periodar.

Blant alt arbeidet som måtte gjerast myste Kardulla i tillegg tre born, på svært kort tid. Livet på bygda lot seg ikkje vente, og midt i ei grusom sorg måtte kvardagen fortsatt gå vidare for å kunne livnære seg og familien, for å overleve. Andre verdskrig ramma det nord-norske folk kraftig, og berre eit år etter å ha mista tre born blei heile bygda rasert og nedbrent. Dei mista alt. Dette må ha krevd eit sterkt mot. Tragedie etter tragedie, fylte eit kort liv, og liva til dei som var rundt.

Kardulla Mikalda Johannessen døydde 14. desember 1948 på grunn av den harde kvardagen med arbeidsoppgåver som måtte utførast, og mangel på medisin som vi i dag er så heldige å ha lett tilgjengeleg. Eg kan konkludere med at kvardagen til Kardulla og dei andre kvinnene i Årvik var mykje hardare enn kva eg nokon gong kjem til å forstå. Det er verkeleg beundringsverdig å lese og høyre om det store pågangsmotet til dei sterke kvinnene på denne tida.

Kjelder:

<https://digitalarkivet.arkivverket.no/ft/person/pf01036968002802>

https://nysgjerrigper.no/Artikler/2014/juni/et_historisk_blikk_paa_skolen

Fant følgende historie i et historisk arkiv tilhørende Nord-Troms kraftverk AS (nå Ymber AS) straum i Årviksand

https://no.wikipedia.org/wiki/Kapitulasjonsavtalen_1940

- «Tromsø - byen og menneskene. Tromsø-billeder 1915 - 1960». Tromsø Bymuseum 1979, s. 53.

Foto/reprofoto: Ukjent fotograf.

https://no.wikipedia.org/wiki/Arnøy_kirke

<http://www.norgeshistorie.no/andre-verdenskrig/artikler/1736-tvangsevakuering-og-overvinting-i>

Oda Therese Opsal
3ST2

[-finnmark-og-nord-troms-1944-45.html](#)

<http://www.nb.no/nbsok/nb/e036c01828538f45e76000a61706dbf4.nbdigital?lang=no#15>

https://lokalhistoriewiki.no/index.php/Tvangsevakeringen_av_Finnmark_og_Nord-Troms

<https://www.nrk.no/finnmark/rask-innforing-i-tvangsevakeringa-1.11969905>

<http://www.norgeshistorie.no/andre-verdenskrig/artikler/1735-sovjetiske-soldater-pa-norsk-jord-i-nord.html>

http://www.nrk.no/underholdning/store_norske/4448758.html

<https://digitalarkivet.arkivverket.no/ft/person/pf01036968002804>

<http://www.aftenposten.no/norge/--Den-egentlige-krigen-skjedde-i-nord-596318b.html>

https://snl.no/andre_verdenskrig#-Fredsoppgjøret

<http://arnoyhamn.no/onewebmedia/nancy.pdf>

https://no.wikipedia.org/wiki/Tvangsevakeringen_og_nedbrenningen_av_Finnmark_og_Nord-Troms

Muntlege kjelder:

Ada Kristianne Andersen

Aud Kristiansen

Arvin Andreassen